

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

doc. Mgr. Gabriela Olchowa, PhD.

Katedra slovanských jazykov

Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

KARTA PRACY

Temat: Gatunki zagrożone – jak ocalić rysia?

Album-leksykon – hasło: ryś

Stacja nr 1

Zadanie nr 1: Proszę przeczytać poniższy tekst i na jego podstawie zaznaczyć na mapie, w jakich regionach Polski żyją rysie?

W POLSCE WYSTĘPUJĄ DWIE POPULACJE RYSIA: KARPACKA I BAŁTYCKA. POPULACJA BAŁTYCKA, ZWANA TAKŻE NIZINNA, ZAMIESZKUJE PUSZCZĘ BIAŁOWIESKĄ, PUSZCZĘ KNYSZYŃSKĄ, PUSZCZĘ AUGUSTOWSKĄ, POJEZIERZE MAZURSKIE, ROZTOCZE I POLESIE. POPULACJA KARPACKA MA SIĘ LEPIEJ – W POLSKICH KARPATACH ŻYJE OKOŁO 70 OSOBNIKÓW. JEDNAK KONDYCJA RYSIA

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

POPULACJI NIZINNEJ (BAŁTYCKIEJ) JEST KRYTYCZNA – W PÓŁNOCNO-WSCHODNIEJ CZĘŚCI KRAJU ZAMIESZKUJE, MIMO PROWADZONYCH DZIAŁAŃ REINTRODUKCYJNYCH, JEDYNIEM OKOŁO... 40 RYSI. WPŁYW NA TO MA WIELE CZYNNIKÓW, JEDNAK GŁÓWNIEM DO WYMIERANIA RYSI W POLSCE PRZYCZYNIĄ SIĘ DZIAŁANIA LUDZI.

<https://www.wwf.pl/aktualnosci/codziennosc-rysi-populacji-baltyckiej-nizinnej-w-polsce-0>

Stacja nr 2

Zadanie nr 2: Proszę przeczytać poniższe informacje o rysiu i opisać ten gatunek (Jak wygląda? W jakim środowisku żyje? Jaka jest jego natura? Czym się żywi? itp.).

RYŚ – największy europejski kot

Ryś eurazjatycki to największy europejski kot. Zasiedla zwykle duże kompleksy leśne z dużym udziałem gęstego podszytu, zarówno górskie, jak i nizinne, iglaste, liściaste oraz mieszane. Występujące w Polsce populacje rysia – karpacką i nizinną, można rozpoznać już po samym wyglądzie. Osobniki zasiedlające północną-wschodnią część Polski mają w większości płowe, czasami niemal jednolite umaszczenie. Słabe cętkowania widoczne są na nogach i bokach ciała rysia. Natomiast przedstawiciele populacji karpackiej charakteryzują się bardzo wyraźnym plamistym wzorem tworzonym przez różnorodnego kształtu cętki i pasy na żółto-rudawym tle.

Poza okresem godów (luty – kwiecień) samice i samce żyją oddzielnie. W naturze wychowywaniem i opieką nad młodymi zajmują się wyłącznie samice, które tworzą wraz z potomstwem, grupy rodzinne. Zarówno samice, jak i samce zajmują terytoria osobnicze, których wielkość determinowana jest zasobnością bazy pokarmowej i potrzebami rozmnażania. (...)

Rysie aktywne są w nocy. Przy czym szczyty aktywności przypada na okres tuż przed świtem i zaraz po zachodzie słońca. Największą ilość czasu zwierzęta te spędzają odpoczywając w swoich ostojach dziennych, które znajdują się w najbardziej niedostępnych leśnych ostępach (obszary podmokłe, młodniki etc.). (...)

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Stacja nr 3

Tropienie rysia

Zadanie nr 3: Proszę podejrzeć rysia! Proszę kliknąć na poniższy link w laptopie na stanowisku: (<https://www.wwf.pl/aktualnosci/codziennosc-rysi-populacji-baltyckiej-nizinnej-w-polsce-0>)

Zadanie nr 4: Proszę przeczytać tekst, by dowiedzieć się, **jak wyglądają tropy rysia?**

Tropy rysia przypominają tropy kota domowego, ale są znacznie większe. Owalne opuszki palców układają się w podkowę. Opuszka podeszwowa jest trójkątna, z wierzchołkiem zwróconym ku palcom. Odcisk kończyny przedniej jest znacznie wyraźniejszy od odcisku tylnej. Długość odcisku łapy przedniej to 5–7 cm, szerokość 5–7,5 cm. Zależnie od szybkości poruszania się rysia długość kroku zmienia się od 20 cm do 80 cm, a czasem wynosi nawet 1,5 m.

Wytropienie rysia jest bardzo trudne, zwierzę jest ostrożne, trzeba zapuścić się w naprawdę odludne miejsca, ale nawet wytrawni poszukiwacze muszą mieć wiele szczęścia.

Zadanie nr 5: Proszę zobaczyć tropy rysia:

<https://bieszczady.land/zabawa-w-tropiciela-czyli-poznaj-zimowe-zycie-lasu-w-bieszczadach/>

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

<http://e-karkonosze.eu/przyroda/na-tropie-rysia/>

Zadanie nr 6: Proszę posłuchać odgłosów rysia:

<https://www.google.com/search?q=odg%C5%82osy+rysia&oq=odg%C5%82osy&aqs=chrome.2.69i59j69i57j0i67i650j46i433i512j46i131i433i512j46i512i2j0i512i13.3680j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:d293c782,vid:zAwdwzPI3Kg>

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Stacja nr 4

Zadanie nr 7: Proszę przeczytać poniższe fragmenty tekstów i utworzyć do nich tytuły.

Co zagraża rysiom w Polsce?

Od 1995 roku ryś jest objęty ścisłą ochroną gatunkową. Wpisany jest on również do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Co ciekawe, w warunkach naturalnych, poza zagrożeniami dla młodych ze strony innych drapieżników, ryś nie ma wrogów. Stąd głównym zagrożeniem dla niego jest... człowiek i jego działalność.

.....

(...) intensywna penetracja lasów przez ludzi, np. w poszukiwaniu grzybów, jagód czy tzw. zrzutów (porzuconych poroży) jest bardzo dużym zakłóceniem naturalnego cyklu dobowego tych dużych drapieżników.

.....

Prawdziwie dzikich i niedostępnych terenów leśnych w Polsce jest niewiele. Lasy coraz częściej poprzecinane gęstą siecią dróg. Nierzadko w sąsiedztwie tych cennych przyrodniczo terenów powstają osiedla mieszkaniowe, czy kurorty turystyczne, które uniemożliwiają rysiom wędrowanie oraz spokojny odpoczynek. (...) Śmierć pod kołami samochodu to jedno z największych zagrożeń, jakie czyhają na rysie.

.....

Głównym pokarmem rysia są jeleniowate, a w szczególności sarna. W ostatnim okresie sarna jest pod bardzo dużą presją. Sarny są podmiotem zainteresowania myśliwych i w dużej liczbie giną pod kołami samochodów. Na dorosłe sarny polują też wilki, a na młode osobniki również lisy. Stąd też przy wysokim udziale sarny w pokarmie rysia, drapieżnik ten jest bardzo uzależniony od swojej ofiary i każde ograniczenie liczebności sarny negatywnie wpływa na możliwość przetrwania małych populacji rysia. Stąd też bardzo ważne jest ograniczenie śmiertelności saren na drogach, a lokalnie ograniczenie lub wstrzymanie ich odstrzału.

.....

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Analiza „lasów przyjaznych rysiom” pokazuje zaledwie 12% powierzchni polskich lasów jest w stanie sprostać wymaganiom środowiskowym rysia. Nawet rozległe kompleksy leśne są sfragmentaryzowane i coraz częściej penetrowane przez ludzi. Oprócz gospodarki leśnej, w polskich lasach jest coraz więcej dróg i różnych ludzkich aktywności, w tym masowej turystyki. Obszary chronione, w tym parki narodowe zajmują stosunkowo niewielkie obszary i choć są ważne dla ochrony przyrody, to dla ochrony rysia nie mogą odegrać kluczowej roli.
.....

Kłusownictwo nie dotyczy jednak tylko jeleniowatych, którymi żywią się rysie, a samych rysii. Padają ofiarą ludzi lub ich wnyków, które są zastawiane na inne zwierzęta.

<https://www.wwf.pl/aktualnosci/codziennosc-rysi-populacji-baltyckiej-nizinnej-w-polsce-0>

Stacja nr 5

Zadanie nr 8: Proszę zapoznać się z działaniami na rzecz ochrony rysia.

W ramach aktywnych programów ochrony rysia podejmowanych jest wiele działań. Są to m.in.

- prowadzenie reintrodukcji różnymi metodami, w tym odłowy zwierząt i ich transport w odpowiednie miejsca, stała opieka weterynaryjna, budowa wolier i zagród dla rysii;
- prowadzenie monitoringu i ocenę stanu zachowania populacji poprzez zastosowanie foto-pułapek, tropienia zimowe, obroży telemetrycznych, prowadzenie analiz genetycznych rysii;
- zapewnienie odpowiedniej bazy pokarmowej dla rysii;
- ograniczenie śmiertelności poprzez ustawianie tablic ostrzegawczych przy drogach w rejonie bytowania rysii;

<https://www.wwf.pl/aktualnosci/codziennosc-rysi-populacji-baltyckiej-nizinnej-w-polsce-0>

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Stacja nr 6

Zadanie nr 9: Proszę przeczytać informacje o petycji.

Jak napisać petycję?

Jeśli chcesz wnieść petycję, a nie wiesz, jak to zrobić, przeczytaj poniższą instrukcję.

Co to jest petycja?

Petycja to prośba lub żądanie sformułowane pod adresem organu władzy publicznej w zakresie jego zadań i kompetencji. Petycja może dotyczyć między innymi zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego. By petycja została rozpatrzona przez organ, do którego została skierowana, jej przedmiot musi mieścić się w zakresie zadań i kompetencji tego organu.

Jak można złożyć petycję?

Petycję możesz złożyć sam, może ją w twoim imieniu złożyć pełnomocnik. Petycję może też złożyć w grupie podmiotów.

Jakie informacje petycja powinna zawierać?

Jeśli składasz petycję w swoim imieniu, zamieść w niej:

- imię i nazwisko,
- miejsce zamieszkania (siedziby) oraz adres do korespondencji,
- oznaczenie organu, do którego składasz petycję,
- opis przedmiotu petycji,
- podpis.

Jeśli składasz petycję za pomocą środków komunikacji elektronicznej, to w takim przypadku należy wskazać adres poczty elektronicznej. Możesz ją także podpisać bezpiecznym podpisem elektronicznym.

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zloz-petycje>

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Wzór

Bezpowrotnie tracimy przyrodę i jej różnorodność! W ciągu ostatnich 50 lat monitorowane populacje **gatunków zwierząt zmniejszyły się o 69%**. Różnorodność biologiczna planety Ziemi to podstawa naszego istnienia. **Jedyną szansą na zachowanie przyrody i różnorodności jest objęcie jej ochroną.**

Dlatego zwracamy się do premiera z petycją! Czego chcemy?

1. rozszerzenia obecnych i stworzenia nowych obszarów chronionych (w tym parków narodowych),
2. objęcia 30% lądu i 30% mórz Polski obszarami chronionymi,
3. objęcia 10% obszaru lądu i 10% mórz Polski ochroną ścisłą (obecnie jest ich zaledwie ok 1,5% na lądzie),
4. stworzenia planu odbudowy zasobów przyrodniczych.

Chrońmy naszą przyrodę!

Petycja w sprawie zwiększenia powierzchni obszarów chronionych

Szanowny

Panie

Premierze,

*nasza przyszłość, dobrobyt i zdrowie w dużym stopniu uzależnione są od stanu przyrody. A stan ten się pogarsza. Jak **pokazuje raport WWF o stanie żyjącej planety, w dramatycznym tempie zanika różnorodność biologiczna na świecie**. Różnorodność biologiczna to inaczej bogactwo i zróżnicowanie genów, gatunków, siedlisk, ekosystemów i całego życia na Ziemi – jesteśmy od niej zależni. Dzięki niej ekosystemy są bardziej stabilne i odporne na wpływy zewnętrzne, takie jak susze, powodzie, pożary, zanieczyszczenia, a więc lepiej nam służą. Bogactwo usług ekosystemowych jest nam potrzebne do przetrwania. To dzięki przyrodzie produkujemy żywność, leki, ubrania, mamy wodę do picia. W latach 1970-2018 odnotowaliśmy radykalny spadek średniej liczebności monitorowanych populacji gatunków zwierząt kręgowych w wysokości 69%¹. W Polsce stan zachowania przyrody również jest alarmujący – tylko dla 20% siedlisk przyrodniczych i około 36% gatunków chronionych stan zachowania określono jako dobry².*

*The V4 Humanities Education for the Climate.
Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*

Jednym z najskuteczniejszych sposobów ochrony przyrody i jej różnorodności jest powiększanie i tworzenie nowych obszarów chronionych. Od bogactwa i zróżnicowania przyrody wszyscy jesteśmy zależni!

<https://www.wwf.pl/godzina-dla-ziemi-2023>

Zadanie domowe

Proszę wspólnie z grupą napisać petycję w sprawie ochrony środowiska i klimatu.